

полягає в усе більшій економізації сучасної правової сфери, що має коріння, передовсім, у глобалізації.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Алиев Р. М. Трансформация экономических функций государства в условиях глобализации: автореф. диссертации доктора эконом.наук; спец.: 08.00.01 – экономическая теория / Р. М. Алиев. – М., 2005. – С. 2 (46 с.).
2. Додін Є. В. Виникнення та розвиток митного законодавства в Україні / Є. В. Додін // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – О.: Юрид. л-ра, 2012. – Вип. 65. – С. 76 (С. 76–83)
3. Кольбенко А. В. Становлення та розвиток митної справи на півдні України з давніх часів до 1917 року (на матеріалах миколаївської митниці): автореф. дис. ... канд. юрид. наук; спец.: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / А. В. Кольбенко. – О., 2004. – 21 с
4. Павлов А. П. Торговельна і митна справа в Києві у IX–XIX ст. / А. П. Павлов, К. Є. Гальський. – К.: ЛАТ&К, 2008. – С. 210 (320 с.).
5. Шеремета П. М. Етапи становлення митниць і формування митно-тарифної політики / П. М. Шеремета. – Л.: Край, 1997. – С. 19 (24 с).

*А. Потапова,*

*аспірант кафедри цивільного та господарського права і процесу*

*Науковий керівник: О. С. Кізлова,*

*доктор юридичних наук, професор*

*Інституту національного та міжнародного права,*

*Міжнародний гуманітарний університет*

## ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ ТА В АНГЛІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Інститут розірвання шлюбу є одним з найважливіших та найвпливовіших інститутів сімейного права не тільки нашої держави, але й інших країн світу. Досить цікавим буде розглянути і порівняти підстави та особливості розірвання шлюбу в Україні та в Англії.

Отже, в українському сімейному праві та згідно з діючим законодавством, а саме п. 2 ст. 104 Сімейного кодексу України (далі – СК України), за життя подружжя шлюб може бути припинений внаслідок волевиявлення одного чи обох із подружжя шляхом його розірвання (розлучення) [2]. Терміни «розірвання шлюбу» та «розлучення» розглядаються в теорії українського сімейного права і вживаються у правозастосовчій практиці органів РАЦСу та судів як синоніми [4, с. 918].

На відміну від українського права в Англії застосовується лише один термін для визначення поняття «розірвання шлюбу» – «divorce», тобто розлучення. Питання щодо розлучення в Англії не регулюється якимось спеціальним законом, актом чи положенням, але існують деякі акти, які містять в собі норми, що регулюють порядок та процес розлучення, це саме «Акт про розлучення» від 1857 року (Divorce Act of 1857) [5, с. 17], «Реформований акт про розлучення» від 1969 року (Divorce Reform Act of 1969) тощо.

Згідно з чинним законодавством України, а саме ст. 105 СК України, припинення шлюбу внаслідок його розірвання відбувається: а) за спільною заявою подружжя або одного з них (ст. ст. 106, 107 СК України), б) за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду (ст. 109 СК України); в) за позовом одного з подружжя на підставі рішення суду (ст. 110 СК України) [2]. Крім того, шлюб може бути розірвано за постановою органу РАЦСу або за рішенням суду.

Отже, розірвання шлюбу відбувається органом РАЦСу: 1) *за заявою подружжя, яке не має дітей* (в такому випадку орган державної реєстрації актів цивільного стану складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана) [2]. Відповідно до ч. 3 ст. 106 СК України шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору. Такий підхід здається цілком виправданим. Відомо, що розгляд судами майнових спорів подружжя нерідко має тривалий характер. Що ж до їх особистих відносин, то вони на момент звернення до суду, як правило, вже непоправно зруйновані. Тому немає сенсу штучно пов'язувати питання щодо майнового спору з питанням припинення шлюбу. Ніщо не завадить подружжю і після розірвання шлюбу вирішувати спірні питання щодо майна в суді [3, с. 101-102]. 2) *за заявою одного з подружжя якщо другий із подружжя визнаний безвісно відсутнім або недієздатним* [2].

В інших двох випадках розірвання шлюбу здійснюється, безпосередньо, судом.

Відповідно до ст. 109 СК України шлюб може бути розірвано за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду. В такому випадку, подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей. Договір між подружжям про розмір аліментів на дитину має бути нотаріально посвідчений. У разі невиконання цього договору аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання заяви. До закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу [2].

Ст. 110 СК України закріплює право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу. Необхідність наділення одного з подружжя в даній ситуації правом на звернення до суду пов'язана з тим, що інакше він не зможе добитися розлучення. Адже примусити з'явитися до органу РАЦСу особу, яка не бажає цього, неможливо.

Ситуація щодо розлучення в Англії досить сильно відрізняється від української. Однією з причин цієї відмінності, мабуть, являється те, що Англія відносить до англо-американської системи права та керується переважно судовим прецедентом, на відміну від України. Тим самим, це питання є досить цікавим для розгляду.

По-перше, англійське право містить деякі підстави та причини для розлучення, але вони є різними для чоловіків і жінок. Для нашої держави це є досить незвичним явищем та суперечить ст. 21 Конституції України, яка проголошує, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (тобто не залежно від того чоловік це чи жінка) [1]. Отже, відповідно до англійського права, чоловік має право на розлучення, якщо його дружина зрадила йому (*A husband is entitled to a divorce if his wife has committed adultery*) [5, с. 23]. В той самий час, дружина не має права на розлучення у випадку тільки зради чоловіка, а лише в тому випадку, коли чоловік здійснив інцест, двошлюбність, зґвалтування, содомію, зоофілію, зраду у поєднанні з жорстокістю, зраду у поєднанні з залишенням дружини без поважних причин протягом двох років і більше (*a wife is not so entitled unless her husband has committed incestuous adultery, bigamy, rape, sodomy, bestiality, adultery coupled with cruelty, or adultery coupled with desertion without reasonable excuse for two years or more*) [5, с. 23]. Але, не дивлячись на це, дружина може отримати свідоцтво про розлучення (*a decree of divorce*) на підставі зради поєднаної з жорстокістю (*adultery coupled with cruelty*) лише в тому випадку, коли є докази цієї жорстокості, а саме тілесні пошкодження або шкода здоров'ю, а також коли є поважна причина для затримання та утримання одного з подружжя. Крім того, необхідною умовою є фіксування кількості «актів жорстокості» (*acts of cruelty*) чоловіка над дружиною; їх повинно бути не менше двох з боку чоловіка. Актом жорстокості з боку чоловіка також вважається передача ним венеричних захворювань, при усвідомлюванні ним факту його хвороби.

Сама процедура розлучення в Англії є також досить цікавою та неабияк відрізняється від вітчизняної практики в цій галузі.

Отже, за наявності підстав і причин для розлучення, особа, що бажає отримати розлучення подає петицію до відділення у справах про заповіти, розлучення і морські справи Вищого Суду з правосуддя (*The application for a divorce is made by a petition to the Probate, Divorce and Admiralty Division of the High Court of Justice*) [5, с. 23].

Досить цікавим є питання щодо найменування сторін в процесі про розлучення в Англії. Так, особа, яка звертається до Вищого Суду з правосуддя з заявою називається заявник (*the petitioner*), а особа проти якої звертається до суду заявник називається відповідач (*the respondent*). Особа, з якою, на думку чоловіка, зрадила дружина називається співвідповідач (*the co-respondent*). А особа, з якою, на думку дружини, зрадив чоловік не являється учасником у справі (*The person with whom a wife alleges her husband has committed adultery is not a party to the suit*). Тим не менш, жінка, що викрита в процесі розлучення, за спеціальним рішенням може отримати дозвіл щодо участі у судовому процесі в якості сторони (*as an intervener*) [5, с. 23-24].

Подача петиції є не останньою дією в процесі отримання розлучення.

Заявник або відповідач має право подати позов у спеціальній формі, яка називається *in forma pauperis* (в тому випадку, коли дохід особи перевищує 1 фунт в тиждень, вона не має права подати позов в такій формі). Після цього, особа повинна заплатити податок та підготувати письмову заяву по своїй справі, яка бути містити у собі підстави для позову та захисту (*sue or defend*). Ця

заява повинна бути розглянута адвокатом особи для підтвердження відповідності закону. Щодо розгляду цієї заяви адвокат в письмовій формі складає документ, де засвідчує свою думку по справі. Потім, заявник надає письмові свідчення під присягою (*affidavit*), подає свою заяву і письмовий документ від адвоката, де закріплена думка адвоката щодо фактів по справі. Ці письмові показання реєструються у Реєстрі Розлучень (*the Divorce Registry of Somerset House*) та протягом двох днів, у випадку правильності всіх поданих документів, заявник отримує згоду на подання заяви у формі *in forma pauperis*. Ніякий податок за таку заяву не вноситься, так само як і за наступний процес. В процесі, відкритому у формі *in forma pauperis* адвокати не приймають участь [5, с. 24].

Підбиваючи підсумки бачимо, що англійський процес є досить відмінним від українського, має свої особливості, які не є досить не зрозумілими та навіть заплутаними для нас. Але, не зважаючи на це, є досить цікавим для розгляду та аналізу.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Сімейний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст. 135.
3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.
4. Цивільне та сімейне право України: підруч. / За ред.. Харитоновна Є.О, Голубевої Н.Ю. – К.: Правова єдність, 2009. – 968 с.
5. Marriage and Divorce Laws of the World, Edited by NYACINTHE RINGROSE, D. C. L. Author of «The Inns of Court», 2009 – 276 p.